

BISERIC'A si SCOL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana: Duminec'a.

Pretiuu abonamentului:		Pretiuu insertiuniloru:		Corespondintiele se se adreseze Redactiuni dela „BISERIC'A si SCOL'A“ in Aradu, la institutu pedagogicu-teologicu, éra banii la secretariatulu consistoriului romanu ortodoxu din Aradu.
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . .	5 fl.—cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte 4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.		
„ „ „ 1/2 anu . . .	2 „ 50 „			
Pentru Romani'a si strainetate pe anu . . .	7 „ —			
„ „ „ „ 1/2 „	3 „ 50 „			

Monastirile orientale in Ungaria.

Monastirile orientale din Ungaria forméza obiectulu de controversa intre Romanii si Serbii ortodocsi din acésta tíera. Serbii de facto stapanescu astadi tóte monastirile, ér Romanii stau in dreptulu istoricu, fora a se impartasi de binefacerile instituteloru monastiresci! Serbii le pretindu ca pre institute nationale serbesci! Dar cum se póte ca romanii, mosnenii vechi acestei patrie, romanii poporulu celu mai vechiu in crestinismu, romanii apostolii increstinareii poporeloru conlocuitoare, romanii din Ungaria se nu aiba nici unulu din celea de antaiu institute cretinesci!

Ori cátu de vitrega e istori'a pentru noi, ea totusi licuréza pucina lumina ici-colia si asupra trecutulu nostru. Ea ni spune cá Romanii erau organizati in ierarhi'a loru nationala inca dela cei d'antaiu secolu cretini, au avutu bisericile loru nationale si mai tardiu, candu spiritulu si necesitatile cretinismulu au' introdusu in viétia institutele monastiresci, ei inca n'au remasu de curentulu acestui spiritulu in cretinismu. Istoricultu magiaru Katona scrie cá, Achtum, ducele Banatulu, unu nepotu alui Claudiu, a radica tu o monastire orientala in cetatea Morisena, (astadi Cianadu) alu carei egumenu erá totodata si episcopu orientalu, si cá in resboiulu ce a purtatu Stefanu, antaiulu rege unghurescu, cu Achtum, acest'a tradatu de Cianadinu, a fostu invinsu, cetatea Morisena ocupata, ér episcopulu orientalu, impreuna cu toti calugarii sei, au fostu alunghatu din monastire, ocupandu-o acést'a pe séma latiniloru. ¹⁾

In Maramuresiu, in eparchi'a Muncaciului, Bahlitia Voda si Dragu Mesteru, boeri romani, cu aprobarea Patriarchulu Constantinoplei, Antoniu II, la anulu 1391 fundara Monastirea inchinata santulu Mihailu. Despre acést'a atesta diplom'a de intarire data

la rugarea igumenulu Ilariu, in anu 1494 de regele Ungariei Uladislau, care suna: Noi Uladislau, din mil'a lui Ddieu Regele Ungariei, Boemie etc. facemu cunoscutu prin acést'a tuturor, celoru ce se cuvine, cá onoratu si evlaviosulu frate Ilariu, igumenulu monastirei s. archangelu Michailu din Maramuresiu, marturisoriu de legea grecésca, venindu la fati'a Maiestatii Nóstre, ne-a aratatu si ne-a prezentatu noue o carte privilegiata, a Presantitulu parinte Antoniu, fostulu patriarchu alu cetatii Constantinopolitane, noiei Rome, si a tóta lumea, scrisa pe pergamentu cu litere grecesei, si intarita cu pecetea sa cu plumbu ce e acatiatu, si cu acést'a unu esemplariu tradusu din vorba in vorba in limb'a latina despre nisce drepturi si scutintie a le aceiasi biserici S. Michailu, date de acelu patriarchu, si insemnate si specificate mai josu in cuprinsulu aceluasi esemplariu. Rugandu-ne pre Noi ca se binevoimu induratu a primí acea carte patriarchala si tóte cele cuprinse intr'ensa, a-o inoi, si a-o intari cu putere, pentru totudeuna, in favorea acelu frate Ilariu si a urmatoriloru lui, si ai bisericei mai susu numite“. (Aci urméza cuprinsulu scrisórei patriarchale). „Asiadara Noi audiendu acésta rugatiune a pomenitulu frate Ilariu, si primindu-o induratu, si vediendu cá, supraseris'a carte a numitulu patriarchu, nu e rasa nu e schimosita, si nu e stricata in nici o parte a sa, insiramu si inseriemu esemplariulu ei din vorba in acésta scrisóre a nóstra asemine privilegiata si o primimu si aparamu cu tóte cele cuprinse intr'ensa, in cátu se vede cá s'a datu dreptu si dupa lege, si incátu adevverulu vorbesce pentru densa, si incóindu-o intarimu cu putere pentru totdeuna in favórea aceleiasi monastiri S. Michailu archangelulu si prin urmare in favórea fratelnu Ilariu, si a tuturor urmatoriloru lui, insa asia, ca acelu frate Ilariu si urmatorii lui se dea episcopulu din Muncaciu cuvenita cinstire, éra archiepiscopulu din Transilvania celu de acum si celoru viitori ca mai

¹⁾ Katona. Hist. crit. reg. Hung. t. I. 131.

mariloru sei se le arate cuvenita supunere si ascultare. Si intarimu acést'a prin puterea si marturi'a acestei carti a le Nóstre et. . . .“¹⁾

Din aceste fapte istorice, cu adevèratu nu putem trage dreptulu absolutu alu ierarhiei romane la anumite monastiri, de-si chiar originea monastirei S. Georgiu de astadi, in anumite respecte s'ar póte reduce pana la timpului lui Achtum si S. Stefanu, daca vom socoti cà Cianadinu facuse votulu de-a ridicá o monastire in onórea S. Georgiu, dupa ce va invinge pre Achtum.²⁾ Sunt de ajunsu inasa ca se constatamu prioritatea si sacrificiele romaniloru pentru instituttele crestine in Ungaria. Romanii n'au primitu crestinismulu nici dela slavi nici dela unguri, ca se póta imprumutá dela ei institutiunile crestinesci. Din contra ungurii si slavii increstinati de romani, au imprumutatu dela ei tóte institutiunile crestine.

Controversele nóstre cu Serbiei, pentru monastiri, organizati ierarhicesce in Austria abia in primele decenie ale secolului optu-spredece, in adeveru, sunt fórtè ciudate! Unu poporu ce-si parascesc patria, de voie ori de frica, cercandu alta patria, este curiosu ca in nou'a patria, unde elu nu avuse nemicu propriu, dintr'o data se se faca stapanu de tóte instituttele sociale si bisericesci, si asia dicandu se secere unde n'a semenatu si se adune unde n'a pusu. Acést'a este atitudinea Serbiloru venetici facia cu noi romanii, mosnenii acestei patrie!

Serbii, refugiati de spaim'a turciloru, noi ii-am primitu la caminele nóstre, si ca la poporu ortodocsu, li-am datu locu in bisericile nóstre, pentru a se inchiná lui Ddieu. Càci nime nu va crede cà coloniile lui Cernovici vor fi adusu cu sine din Serbia templele si stabilimentele religióse! Noi ii-am primitu ca pre nisce ospeti crestini dupre spiritulu crestinismului, si ei se facu stapanii nostri apasatori in contra spiritulu crestinismului. Noi li-am datu locu in stabilimentele nóstre religiouse si ei le pretindu de proprietatea loru nationala. O! unu astfelu de poporu, lase, nu provóce la ortodocsia, nu dica cà e ortodocsu!

De parte de-a contestá partea de meritu, ce se cuvine ierarhiei serbesci pentru regularea si organizarea monastiriloru, contestamu inasa cà monastirile ar constitui proprietate nationala eschisivu serbésca. Serbiei nu voru puté nici candu ignorá, cà romanii ortodocsi aprópe unu secolu si jumatare au statu sub ierarchi'a bisericiei loru si cà intretienerea bisericiloru si a stabilimenteloru religióse, s'a facutu din partea crestiniloru in comunu ca si in tóte bisericile orientale; prin urmare, romanii inca au versatu averile loru pentru scopurile religióse, si in specialu pentru intretienerea bisericiloru si a monastiriloru! Impregiurarea acést'a, nu se póte trage la indoieála, si Serbiei trebue se ni restituie ce e alu nostru, noi nu pretendemu ce e alu loru!

¹⁾ Istoria bis. A. Siaguna t. II. pag. 89.

²⁾ Istoria Rom. de P. Maioru, p. 155.

Despre scóla in genere, si despre cea crestina ortodocsia in specie.

(Continuare.)

6. *La israeliti* educatiunea pe timpului caldeului *Avramu* si urmatorii lui, *Isacu* si *Jacobi*, a fostu sub griega parintelui familiei, care purtá nume de patriarchu. Inse dela mutarea loru in Egiptu si scoterea de acolo prin *Moisie*, a devenitu in man'a preotiloru. *Moisie*, crescutu in curtea imperatului *Faraon*, a fostu forte initiatu in sciinti'a si magi'a preotiloru Egiptieni, ce se póte vedea din cele 10 minuni prin care a eliberatu pre *Israeliti*, si tolagulu seu, pentru care a fostu in mare onóre si veneratiune la *Faraon*: „Si *Moisie* erá stimatu ca omu fórtè mare in pamentulu „Egiptului, inaintea servitoriloru lui *Faraon*, si inaintea „ochiloru poporului.“¹⁾ Elu scotiendu din robii'a Egiptului pe consangeniilei sei, si aducandu-i in pamentulu promisiunei *Canaan*, nu a pututu se nu aduca cu sine de acolo o parte mare din cunoscintiele, sciintiele si moravurile Egipteniloru, cu deosebire puterea preotiesca, si a-o transplantá acést'a in noulu regatu fundatu de elu, supunendu grigei preotiloru educatiunea religiosa morala a poporului si alte lucruri civile; ba puterea loru o-a aradicatu si la mai mare gradu si valóre decâtu cum erá in Egiptu. Ca se nu prejudece nimica puterei preotiloru nici nu a alesu imperatu pamentescu, ci pe Domnulu *Dumnedieu Jehova* din ceriu l'a privitu de atare; pentru acést'a regatulu *Israelitiloru* s'a numitu „Regatulu Regelui *Jehova*“ (*theoeratismu*) si *israeliti* colonii aceluasi regatu. „Alu meu este pamentulu, si „voi sunteti la mine numai straini si incilini ai mei.“²⁾ Apoi legile credintiei si educatiunei le-au combinatu cu legile civile si politice, sub același nume a credintiei, pentrucá dela *Dumnedieu* au fostu date si ordinate. Cu esecutarea loru a insarcinatu pe preoti si anume pe preotulu celu mai mare, care erá reprezentantele si vicariulu Regelui *Jehova*, atátu in cele eclesiastice câtu si in cele civile, demandandu *Moisie* prin *Jehova* „Ca pe judecatori se nu-i defaime, si pe principele poporului teu se nu-lu vorbesci de reu.“³⁾

Cumca aci prin judecatori si principe se intielege preotii, cu preotulu celu mare infrunte, invederéza din respunsulu santului Apostolu *Pavelu*, catra Archiereulu *Anna*, in care ilu infrunta pentru cà poruncise a-lu bate prete gura, dar apoi facandu-se atentu, dise: „Nu amu sciutu fratiloru, cà este Archiereu, càci este scrisu, pe mai marele „poporului teu, se nu-lu graesci de reu.“⁴⁾ Acést'a se póte eruá si din alte locuri a santei scripturi, si mai vertosu din acele locuri unde este verb'a de functiunea preotului celui mare *Aronu*, despre care se afla scrisu „Si Archiereulu este „mai mare intre fratii sei, preste acaruia capu s'au intornatu oleulu ungerei — si vei face si peptariulu judecatii „si se pórtè *Aronu* numele filoru lui *Israilu*, pe acelu peptariulu alu judecatii, si vei pune in peptoralulu judecatii, „Urimu si *Tumimu*, care se fie de asupra inimei lui *Aronu*, „si asia *Aronu* va purtá neincetatu judecat'a fiiiloru lui *Israilu* pre inima sa, inaintea lui *Jehova*.“⁵⁾

De unde *Jehova* a numitu regatulu seu ebraicu „regatu sacerdotulu séu preotiescu“: Si-mi veti fi mie imperiu sacerdotale si natiune santa.“⁶⁾ „Éra voi sunteti „neamu alesu, preotie regala, natiune santa, si poporu deo-„sebitu.“⁷⁾ „Si ne-au facutu Regi si preoti lui *Dumnedieu*

¹⁾ Esire cap. XI. v. 3.

²⁾ Leviti cap. 25. v. 23.

³⁾ Esire cap. 22. v. 23.

⁴⁾ Fapt. apost. cap. 23. v. 45.

⁵⁾ Esire cap. 21. v. 10. — cap. 27. v. 15. 29. si 30.

⁶⁾ II. lege cap. 17. v. 8.

⁷⁾ I. Petru cap. 2. v. 9.

„si tatalui seu“. ¹⁾ Va se dica : Imperati'a evreésca a fostu preotiésca (Clerocratismu).

Puterea preotiloru in Israilu n'a scadiutu neci pe timpulu judecatoriloru *Amazocu, Samgar, Tola, Iavr, Ebzan, Elou, Abdon, Otoniel, Aodu, Baracu, Gedeon, Jefte, si Samsonu*, càci si intre acestia a dusu presidiulu preotulu celu mare, cum au fostu *Eli* si *Samuilu*; ba inca nici atunci, candu sub profetulu *Samuilu* Israelitii revoltara in contra lui *Jehova*, ori in contra preotiloru lui, cerendu si ei imperatu ca si alte natiumi: „Nu! ei imparatu se fie „asupra nóstra, ca si noi se fimu ca tóte natiumile, si im- „peratulu nostru se ne judece, si se ésa inaintea nóstra se „conduca resbelele nóstre“. ²⁾ Puterea preotiloru in Israilu n'a scadiutu nici pre timpulu Imperatiloru cari se socoteau de unu ce secundariu, si erau subordinati potestatiei preotiesci, ca unei potestati primare. Dela imperati se putea face ape- lata la preotulu celu mare; diferentia érá numai personala, adeca alta érá person'a preotului si alt'a persón'a impera- tului, dar in esentia nu érá nici o diferentia, càci aceste ambele erau contrase in aceasi putere preotiésca. Imperatii evresci se priviau pe sine mai multu din punctu de vedere preotiescu, decâtu lumeanu. Tóte lucrurile si faptele loru erau asia intocmite, ca din ele se apara mai multu spiritu bisericescu si religionariu decâtu civilu. Acést'a se póte vedé din scrisorile imperatiloru *Davidu* si *Solomonu*, ceta scriindu psalteria, séu cantarile, acest'a pildele, intieptiunea si can- tarea cantariloru, eare nu le póte ceti omulu ca se nu ad- mire intr'ensele, sciintiele si invetiaturile cele religióse-mo- rale. Preotii la evrei cu sciinti'a loru si-au eiuptatu fórté mare stima si onóre. Ei si anume preotulu séu Arhieru celu mare ducea presidiulu in *Sinedrion*, séu sfatulu tierei, care érá asemenea *Areopagului* grecescu, si *Senatului* Romanu; cum sunt parlamentele nóstre de astadi.

Daca in manele preotiloru a fostu potestatea civila, de sine se intielege, cà si educatiunea poporala inca érá in grigea loru. Ei dupa sciinti'a loru se numiau invetiati si carturari, érá dupa profesiune se numiau invetiatori séu *Rabbi*. Cumca in man'a loru a fostu sciintiele si educatiunea se vede si de la evangelistulu Luca „Éra prun- „culu crescea si se intarea cu dubulu, umplanduse de intie- „lepçione, si harulu lui Dumnedieu érá preste densulu, si „candu a fostu elu de 12 ani, suindu-se ei la Ierusalimu „a remasu prunculu in Ierusalimu, si cautandulu dupa 3 „dile l'au aflatu in templu, siedindu in midialoculu dascali- „loru, ascultandu si intrebandu, si se mirau toti cei celu „audiau, de priceperea si respunsurile lui“. ³⁾ Din loculu ace- „st'a, si unde se dice „si *Isusu* érá supunanduse loru, si „sporiá in intieptiune, in etate, si haru la Dumnedieu si la ómeni“ ⁴⁾ se intielege umblarea Domnului nostru *Isusu* Christosu ca omu la scól'a preotiloru acestor'a, cari dupa sciinti'a loru se numiau dascali si invetiatori, *docens Rabbi*. Asemenea si candu se dice cà dela 12 ani pana la 30 a fostu sub ascultarea parintiloru nu se póte intielege alta decâtu umblarea lui *Isusu* la scól'a preotiloru din Persia, Caldea, si Egiptu. „Si s'a aratatu stea la resaritu“ „si éta „Magii dela rasaritu a venitu in Ierusalimu.“ ⁵⁾ Alegorice se intielege pe langa misiunea lui divina, sciinti'a, care mai tardu a invetiatu *Isusu* dela acesti preoti. Aseminea si in cu vintele „cà angerulu Domnului s'a aratatu lui *Iosifu* in „visu, dicandu: scól'ate si ia prunculu si pe mum'a lui si „fugi in Egiptu, si fi acolo pana iti voi dice tie; si au „fostu acolo pana la mórtea lui *Irodu*, ca se implinésca ce s'a disu prin profetulu: din Egiptu amu chiepmatu fiulu meu“ ⁶⁾ nu se intielege simplu numai fug'a lui *Isusu* in Egiptu, ci fora indoiéla alegorice si umblarea lui la scól'a

preotiloru de acolo, si póte chiaru pentru acést'a se dice: „cà din Egiptu am chiepmatu pe fiulu meu.“

Cumca *Isusu Christosu* ca omu a trebuitu se umble la scóla e aforá de tóta indoéla! Densulu a fostu nunumai Dumnedieu ci si omu, si pe langa fiulu lui Dumnedieu, a fostu si fiulu lui *Avramu* si fiulu omului. Ca omu elu a flamanditu, insetatu, a dormitu, s'a spaimantatu, temutu si altele comune noua omeniloru; prin urmare si la scóla a potutu umblá, cà a umblá la scóla nu e strainu, ci comunu omeniloru, numai câtu invetietur'a sa omenésca, din repor- tulu seu cu Dumnedieirea a fostu mai presusu de tóte, mai pre susu de mintea omenésca si sciinti'a tuturoru preotiloru din anticitatea pagana: „Si se mirau popórele de invetia- „tur'a lui, càci elu invetiá ca celu ce are putere; éra nu „ca carturarii“ ¹⁾ „Si se spaimantau toti de invetiatur'a „lui, càci érá invetiandu pe ei ca celu ce are stapanire érá „nu ca carturarii“. ²⁾ „Nici odata n'a graitu omu, ca „acestu omu“. ³⁾

7. *La Greci*. Grecii an imprumutatu cultur'a loru nationala dela Egiptieni si pucinu dela Feniciani, cu 2000 de ani inainte de Christosu. Se crede cà o colonie Egiptiana a invinsu si cuceritu Grecia, o-au inopulatu si au plan- tatu in ea datinile Egiptiene. *Titanii* cei vestiti, *Saturnu, Jupiter, Mercuriu, Vulcanu, Neptun, Pluto, Bach, Mars* si alti au fostu totu atátia conducatori ai acestei colonii, si au fundatu mai multe cetati. Pe la anulu 1582. inainte de Christosu, unu Egiptianu cu numele *Cecrops* a descascatu in Grecia, s'a logoditu cu fiica regelui *Acteus*, caruia i-a si urmatu in domnie. Acest'a a edificatu cetatea *Athina*, care dela densulu s'a numitu si *Cecropia*. Elu a chematu pe popórele cele selbatice a Greciei la o viétia sociala; li-au datu religia, a intemeatu casatori'a, ii-a invetiatu lucrarea pamantului; a adus legi politicesci, si a fundatu *Areopagulu* pentru administrarea justitiei si conducerea afa- ceriloru politico-civile. Egiptianulu *Danaus*, regele din *Ar- gos*, a adusu din Egiptu in Grecia lucrarea pamantului, intrebuintarea maestriiloru si artiloru frumóse. *Fenicianulu Cadmus*, s'a asiediatu in *Beotia*, a cuceritu cu locuitoiri Feniciani cetatea *Theba*, care dela densulu se numescu si *Cadmea*. Acest'a a invetiatu pe greci la sedirea si lucrarea viiloru, la versarea metaluriloru, si la lucrarea pamantului; elu a fostu celu de antaiu care a invetiatu pre Greci artea scrierei.

Acésta colonie si ómeni descendinti din Egiptu, nu au pututu ca in patri'a noua, infiantata de densii se nu aduca datinile si moravurile de acasa, deosebitu, puterea si antaetatea preotiésca, si a supune grigei loru educatiunea poporului tieranu. Capistea si oraculu zeului *Apollo* (so- relui) din *Delfosu*, si a lui *Jupiter* din *Dodona* in *Tes- salia*, renumite in tóta anticitatea, nu se potu acceptá in sensu angustu numai de temple si oracule simple ci de scoli renumite, pentru aceea érá si scrisu pre densele „cunóste-te pre tine insuti,“ adeca invetia; si candu se dice, cà de pretutindenea veniau in anticitate la aceste oracule pen- tru a cere sfatu, si a cercá venturiulu, trebue intielesu cà veniau, pentru a invetiá si a se perfectoná in aceste scoli, in care dupa parerea nóstra se predá studiulu theolo- gicu, politicu, astronomicu, dreptulu privatu si publicu pre- cum si doctori'a séu medicina, si érá asemenea universita- tiloru timpului nostru. Din aceste scoli au esitu renumitii medicinistii din anticitate *Esculapiu* si *Prometeu*.

Regii Greciei aveau pucina putere preste supusii sei, dara trebuia se-ii apere si se se ingrigésca despre educa- tiunea loru religiosa morala. Religia se priviá de a statu- lui, si érá nedespartita de puterea civila; pentru aceea toti zei loru, inca si dieiti'a *Venus* se depingeau armati, si intipuiá,

¹⁾ Apoca. I. v. 6. Rom. cap. 7. 14.

²⁾ I. Samuil. cap. 8. v. 20.

³⁾ Cap. 2. v. 40—48.

⁴⁾ Ib. v. 51. 52.

⁵⁾ Math. cap. 2. v. 1.

⁶⁾ Math. 2. 15.

¹⁾ Math. cap. 7. v. 28.

²⁾ Marc. cap. 1. v. 22.

³⁾ Ioanu 7. v. 46.

că credința se dea ajutoriu trebilor politicesci. *Erecteus* regele Athinenilor s'a încercatu a separă puterea preotiescă de cea civilă dara fora succesu. Grecii nimica nu începeau fara a cere sfatu dela preotii Zeiloru lor.

Teologia preotiloru grecesci despre crearea lumii si guvernarea ei de catra zei, ni este cu multu mai cunoscuta decât se mai amintimu aci despre ea in mai de taiu. *Omer*, *Isiodu* si *Orfeu* au fostu theologii loru cei mai insemnati. *Omeru* invetia că *Iupiter* e celu mai mere zeu, care poruncesce tuturoru Zeiloru. *Isiodu* in Teogonia sa amintesce despre caotele urdirei lumii. *Orfeu* a invetiatu o theologie mai inalta, si lui i-se însusiesce nisce poeme forte alese, care le ar fi facutu elu pentru Dumnedieu. *Proclus* aduce din trensele urmatorea poema: „Totu ce este, totu ce a fostu, totu ce va fi, eră din inceputu in poala cea roditore a lui „Iupiter cuprinse la olalta. Iupiter este celu d'antaiu si celu depe urma, inceputulu, dela elu purcede tote fiintiele si altele.“ Ori cine pecatuia in contra invetiaturei acestuia seu o interpretă contrariu cu credința patriei, si nu admitea că intemplerile naturei sunt lucrurile zeiloru primiti in methologia Greciloru, unulu ca acela, de locu eră datu in judecata si condemnatu la mörte, seu caută se-si mantuésca vieti'a cu fug'a; asia a patitu filosofulu *Anaxagora*, fiindu că a demustratu fiinti'a cea inalta Dumnediesca din ratiune, si credea intr'o fiintia mai inalta, a combatutu credința cea desiërta despre natur'a Zeiloru, a fostu trasu in judecata ca unu hulitoriu de Dumnedieu, si insusi *Pericles* invetiadelulu seu si presedintele tribunalului, indoinduse de alu putea mantui, l'a sfatuitu se scape cu fug'a, ce a si facutu, fugindu din *Ahtena* in *Lampsacu*. Asia au patitu toti scolarii acestui filosofu mare, precum *Prötagoras*, care au fostu esilatu din *Ahtena*, si *Aspasia*, din *Miletu*, o femeie intielépta si agera la minte, pe care o iubi *Pericle* si o luase de sotie; de ea avea mare respectu si *Socrates*, că au fostu scolariulu si invetiadelulu ei; ea acusan-duse de necredinciosa fatia cu zeii, a fostu data in judecata, si numai elocința cea frumösa si cuceritorie, si lacrimile lui *Pericle*, au fostu in stare de a-o mantui. Inse *Socrates*, celu mai mare dintre filosofi, si dupa *Cicero*, primul intre muritori, carele a adusu intieptiunea pre pamentu, si o-a respanditu prin cetati, sate si case nu a fostu asia norocosu; pentru că elu credea in unu singuru Dumnedieu, pe carele ilu onoră cu pietate démna, fuse acusat cu strica tinerimea invetiandu despre Dumndiei noi si straini, apoi trasu inaintea tribunalului si condemnatu la mörte prin veninu. Ce e dreptu, elu putea scapá, ori prin rescumpe- rare cu banii, ori prin fuga; căci ambele le oferise probabilu amiciei sei, in sa nu a vrutu, cu atãta firmitate si convingere a remasu elu in invetiatur'a si credința sa.

Ba nu numai preotii, ci si preutesele aveau mare influintia la greci cu privire la educatiune si la judecatorie. Acést'a se pöte vedea nunumai la Oraculu din *Delfos*, pe acarui tribuna siedea o preutésa educatrice si judecatore ca *Pitia*, ci si din procesulu lui *Alcibiades*, care acusat de defaimatoru de lege si trasu inaintea *Areopagului*, dar ne reprezentanduse, ci fugindu in *Sparta*, a fostu osanditu la mörte, si s'a cerutu ca preotii se aduca asupra lui blastemu; inse o preutésa cu numele *Theano* nu a voitu se-lu dee anathemei. „Eu sum o preutésa, dice ea, ca se binecuventezu dara se nu blastemu.“ Si candu a capatatu elu libertate de a se reintörce in patrie, preotii au fostu recercati se aradice blastemulu de asupra lui si unulu dintre ei a disu cu multa bunavointia: „Noi nu l'am blastematu de nu va fi gresitu republicei.“ Din tote acestea se vede apriatu influința preotiloru seu bisericeii asupra educatiunei si legislatiunei in Grecia.

(Va urmá.)

Ioanu Damsia,
parochu si ases. consist.

La istori'a miscariloru nationale in Banatu.

(Finea).

Prea Gratiösa Maiestate! Chiaru precumu ne e de persecutata si nedreptatita limb'a si natiunalitatea si brav'a intielegintia in sferele oficiali ale vietiei publice pretotindenii, chiaru in asemenea mesura ni se periclita esistentia si ni se amenintia venitoriu prin anarchi'a cea infricosiata, carea de la a. 1861 incöce graséza in scölele nöstre poporali, decandu adica acele prin o combinatiune rafinata a contrariloru nostri, devenira mai antaiu sub arbitrari'a influintia a deregulatoriloru politice, ér apoi prin intimatulu consiliulu regescu locutieninte din 15 Ianuariu 1862 sub directiunea clerului si ierarchieii serbesci, o directiune desvoltarei si prosperarei nöstre natiunali — dintru 'nceputu din principiu cu totul contraria!

Maiestate! Mosiulu M. Tale de gloriösa memoria imperatulu Franciscu I., convingundu-se despre ticalos'a stare a scöleloru poporali de confesiunea ortodocsa din Ungari'a sub directiunea ierarchieii gr. or., in anulu 1812 a organizatü si a introdusu anumite autoritati civile pentru scöle, custatorie dintru unu inspectoriu supremu si din 6 directori distriptuali; acésta sistema a custatu pana la 1848, ér de atunci se intrudusesera prin guvernulu M. Tale c. regescile inspeptorate, mai tardiu c. regescile consiliariate scolari, cari pana la desfiintarea loru in urm'a prea inaltei diplome din 20 Opt. 1860 functionara cu unu resultatulu forte salutaru, încätu totu ce se mai afla astadi ici cöle bunu si inbucuratoriu prin scölele nöstre populari, sunt numai inca urmele remase de activitatea acelei preagratiöse institutiuni a M. Tale. — Minunatu lucru, Maiestate, si in acésta privintia, că precandu dupa emanarea prea inaltei diplome din 20 Opt. 1860 auctoritatile publice si dicasteriele asiediate de M. Ta se intreceau a restitui tote, câte se tieneau de interesulu magiarismului, la stare din anulu 1848 — totu atunci institutiunile scöleloru nöstre populari numai le-au derimatu, fora in sa ca se le fia si restituitu inca in starea loru de pana la 1848, — o impregiurare, din carea nu potemu se conchidemu, decâtu éra-si la o nepasare principale de noi si interesele nöstre vitali!

De atunci, Maiestate, decandu consiliulu r. locutieninte din Bud'a i-a placutu a supune scölele si instructiunea nöstra poporale directiunei si supraveghiarei clerului, scölele si instructiunea nöstra populara alérgea cu pasi rapedi spre totala decadintia!

Maiestate! E de comunu cunoscutu lucru, că mai marii besericei nöstre ortodocse in Banatu precumu si organele loru consultative si administrative sunt partea mai mare de natiunalitate serbésca si spre tota intemplarea influintiei serbesci chiaru de dupa sistem'a si regulamintele custatorie supuse, ér interesulu si natiunale si bisericescu si personale alu mai mariloru bisericeii serbesci dintru 'nceputu a fostu, si pana adi e, incontr'a desvoltarei romanismului indreptatu. Mesurile clerului serbescu facia cu scölele si invetiatorii nostri populari au scandalisatu totu poporulu nostru si au scarbitu aduncu sufletele intregii intielegintie romane! Acestu cleru a inceputu pre facia o lupta nemicitoria incontr'a perfeptionarei limbei si literaturei nöstre; a scosu literele nöstre cele romane cu violentia deprin scöle si a introdusu cele slavice, a maltractatu si veesatu pre invetiatorii, numai ca se-i constringa a parasi metodulu celu bunu ce-lu introdusesera in tempulu asiá numitului absolutismu guvernulu M. Tale; ba a suspendatu si stramutatu pre multi la statuni mai rele, numai pentru că cutediasera ei a se folosi de cuvinte si litere romane in loculu celoru slave!

Maiestate! Nu voimu se-Ti amarimu inim'a parintésca cu insirarea aice de multele casuri concrete scanda-

Joşe, ci ne marginimu, încâtu pentru necompatibilitatea oficiului de direpţiune scolare la noi cu clerulu si preste totu cu ierarchi'a serbêsca, a provocâ la reportulu fostului consiliariatu romanu de scôle din Banatulu Temisianu din 29 Opt. 1859, substernutu din oficiu fostului atunci c. r. Ministeriu de cultu, unde a si aflatu deplina respectare; ér încâtu pentru facticele patimiri a le scôleloru nôstre sub direpţiunea clerului serbescu ne provocamu cu umilintia la representatiunea oficiale, facuta in acêsta privintia sub 26 Sept. 1862 din partea fostului atunci administratoriu alu Carasiulu catra consiliulu locutieninte din Bud'a, carea in sa pana acumu — precâtu scimu noi — n'a avutu nici unu resultatu.

Nu mai pucine si mai mice sunt persecutiunile si suferintiile nôstre prin biserice din partea episcopiloru serbesci si a organeloru loru. Amu atinsu mai susu cu tóta umilintia intemplantia din biseric'a stlui Georgiu din suburbiulu „Fabrica“ alu Temisiórei; avemu numai a adauge, cã in urm'a acelei episcopulu serbescu alu Temisiórei si cu consistoriulu seu a decretatu total'a eschidere a Romaniloru din acea bisericã, dintru ai carei credintiosi fii ei facu patru parti din cinci. Totu asemenea sôrte ajunse acumu de curendu si pre Romanii din opidulu Ciacov'a, unde de si Romanii facu asemenea patru parti din cinci ai poporatiunei ortodocsa totusi limb'a loru se afla in pericolu de a fi cu totulu scósa din biseric'a loru, — si tóte aceste in favorea unei neinsemnate, dar decãtra ordinariate precumu si decãtra autoritatile politice cu tóta puterea protegiate minoritati serbesci!

Maiestate! Din tóte aceste multe si feliurite nedreptãtiri si apesari natiunali noi Romanii din Banatu nu potemu, decãtu de nou se ne convingemu, cã barbatii de statu magiari, pre cari grati'a M. Tale i-a chiamatu a guvernãtiér'a Ungurêsca, ori-cãtu se fia ei altminte de intielepti si loiali, pentru recunóscerea si respeptarea drepturiloru si intereseloru nôstre natiunali si limbistice, si preste totu pentru promovarea desvoltarei si prosperitatei nôstre nice au inima nici pricepere, ba nici mecaru cuvenitulu respectu de prea inaltele ordinatiuni emanate in acêsta privintia.

Prea Gratiósa Maiestate! Poporulu de natiunalitate romana din Banatu, adica din cele trei comitate Temisiu, Torontalu si Carasiu, formandu elu facia cu tóte cele alalte poporatiuni absolut'a majoritate in acestu tîenutu, si posedindu elu pretotindeni, anume si in Torontalu si Temisiu, avere nemiscãtorã destulu de frumósa, nu numai dã din aceste parti celu mai mare contingentu de recruti armatei M. Tale, dar si la lucrarile si sarcinele publice si la contributiune elu concurge cu o parte fôrte insemnata, spre tóta intemplantia multu mai insemnata decãtu cei vreo 50,000 de magiari si vreo 150.000 de Serbi din comitatele Torontalu si Temisiu; afara de acêst'a, Maiestate, poporulu romanu din Banatu in credintia si alipire cãtra prea inaltulu tronu alu Austriei si in sacrificiele aduse pentru patri'a si dinasti'a comuna inea nu s'a lasatu a fi intrecutu prin nici un'a alt'a natiune colocuitoria vreodata: cu tóte acestea, Maiestate, elu, poporulu romanu, in aceste parti, in patri'a sa strabuna, pentru carea fiii lui de miie de ori si-au versatu sangele, e in tóta privintia celu mai asupritu si negrigitu; elu — prin nescari minoritati (cumu se vede) anume conspirate incontr'a desvoltarei si prosperareii lui — e apesatu si persecutatu in scol'a si biseric'a sa; elu e nedreptatitu si ignoratu in oficie si pre la dicasterie de susu pana diosu — ca nici unu altu poporu in marea Austria; limb'a si natiunalitatea lui se dspoia prin organele M. Tale pre facia de tóta viétii si valórea publica, incontr'a totororu chiaru, respicatu, seriosu, si serbatorescu pronunciateloru intentiuni si dispusetiuni ale M. Tale; fiii lui cei onesti, loiali si binecalificati se postpunu regulatu si se umiliescu nespusu prin redicarea renegatiloru!!

Dar, Maiestate, aceste multiplice nedreptãtiri si inpirari natiunali nice cã sunt încã tóte asupririle poporului romanu, ci elu de la ur'a si patim'a natiunale a contrariiloru sei mai are o multime de suferintie chiaru si in causele sale de dreptu privatu, ale caroru specializare in sa aice nu aflamu cu cale si de lipsa a-o intreprinde, intielegendu-se si asiã din natur'a lucrului de sine, cã dusmani'a natiunale, unde ea susta odata, nu se marginesce si nu se pôte margini a-si versã foculu patimei sale numai asupr'a limbii si natiunalitatei si bisericeii si scôlei poporului dusimãnit, ci — precumu persecuta ea pre fiii cei culti ai poporului in sferile vietiei publice, chiaru asia nu crutia ea pre fiii de rondu ai poporului — ori unde are ocaziune a se intalni ea cu ei!

Maiestate! Daca noi pentru tóte mai susu adusele apesari si nedreptãtiri nu anectaramu aice in tipu de documente acte oficióse formali, caus'a e, cãci, facundu-se acele tóte pre facia si fiendu ele chiaru si de dupa fóiele publice cu totulu notorie, amu aflatu ori-ce mai departe documentare cu totul de prisosu; cu tóte aceste la unu casu de lipsa suntemu parati prin intielegintia nôstra si in separatu a le documentã.

Deci, Maiestate, in astfelu de impregiurari triste, de desperatu triste, — intr' adevuru ne stã mintea pre locu, candu e ca se ne formulamu cererea si se atingemu modalitatea, prin carea ni s'aru poté vindecã radicalminte atâte plage doreróse; pentru cã, Maiestate, cunoscutu ne este, cã cercetarea si delaturarea acestoru plage ale nôstre — dupa ordine-ar fi se se faca prin midiulocirea chiaru a celoru organe, pre cari noi dupa esperientia nôstra cauta se le tîenemu de autoriele acelor'a, si asiadara cu totul de neplecate si necalificate spre efeptuarea unei adeverate vindecari.

Dereptu acea, Maiestate, noi cu genunchii plecati Te rogamu, ca cercetandu si constatandu prin organe precãtu se pôte de desinteresate si nepartiali adevuru si realitatea plansoriloru nôstre, se Te induri prea gratiosu M. Ta dedreptulu a demandã:

1.) ca dreptulu limbii nôstre, amesuratu principiulu de egala indreptãtire si respicateloru prea inalte resolutiuni emanate in acêsta privintia, neciuntatu si nemistificatu se se realizeze si observeze cu tóta strictétia prin tóte organele respeptive, éra mistificatorii si temerarii ciuntatori ai acestui dreptu se se traga la respundere si se se pedepsésca esemplarminte, satisfacundu-se prea inaltei parole pronunciate in pasagiulu finalu alu prea inaltului autografu alu 20. din 20 Opt. 1860.

2.) ca spre reprezentarea si aপরarea intereselor de totu feliulu ale numerósei si prea fidelei poporatiunii romane, — amesuratu eternei dreptati si principiulu pronunciatu in prea inalt'a diploma din 20 Opt. 1860 despre capacitatea totororu supusiloru M. Tale de oficie publice fora privire la nascere si conditiune, si in conformitate cu prea inalt'a instructiune data catra guvernulu ungrescu la ocaziunea incorporareii Banatului cu Ungaria, — se se aplice romani apti adica romani notorii despre loialitatea loru, despre zelulu loru natiunale, despre soliditatea loru morale si despre capacitatea loru oficiale si intelectuale, atãtu la inalta cancelaria ungur. aulica (unde pana acumu nice unulu nu se afla aplicatu, de la care nedumerita impregiurare noi si deducemu mai cu séma tóte relele si nedreptãtirile ce ni se templa) precum si la inaltulu consiliu din Bud'a si la tabl'a regia, si la resp. tribunale districtuali si cambiali, — adica atãtu ca consiliari si referinti cu votu decisivu, cãtu si ca secretari concepisti s. a. in numeru amesuratu numerului si insemnatei poporului romanu din Ungaria si Banatu.

3.) ca amesuratu totu principiulu dreptatei naturali si prea inaltei ordinatiuni respicate in resolutiunea din 27. Dec. 1860, in carea se cuprinde precise, ca in partile lo-

cuite indesatu de romani se se aplice de deregatori publici numai a romani calificati, in fine amesuratu si interesului de statu si imperativei necesitati — se se aplice romani in numeru cuvenitu prin tóte partile indesatu locuite de romani; anume:

a) in cercurile Modosiu, Banlocu, si Banatu Comlosiu din comitatulu Torontalului. unde poporatiunea romana de si prevalesce, nu numai cá n'are deregatori de natiunalitatea sa, dar deregatorii actuali nici cá sciu vorbí romanesce, prin urmare nice cá se potu intielege cu poporul romanu;

b) in capulu comitatului Temisiu, fiendu acestu comitatu mai cu séma de romani locuitu, si administratoriulu presinte alu comitatului, carele e serbu si nu scie romanesce, nepotendu prelanga cea mai buna voia a sa a respunde dupa cuvintia chiamarei sale; — asemenea in centrulu comitatului Temisiu, la administratiune si judetiu, unde — de si romanii facu majoritatea poporatiunei comitatului, pana acumu mai nici unu unicu individu romaun nu se afla aplicatu; in fine prin tóte cercurile comitatului, in cari tóta poporatiunea romana multu pucinu prevaléza, fora in sa ca se fia pana acumu macaru numai intru cât'va respektata pre la oficiele de cercu;

c) in magistratulu liberei regie cetati Temisióra, restaurandu-se acestu magistratu cu totulu pre nedreptate organizatu de nou, si respektandu-se pre acésta cale dreptele pretensiuni ale númerosei poporatiuni romane de acolo dupa cuviintia;

d) in comitatulu Carasiului, carele mai totu e locuitu numai de Romani, si totusi mai vertosu in judetiulu centrale si prin cercuri cu multu mai pucini amploiati romani are, decátu ce dupa dreptu, necesitate si prea inaltele dispusetiuni s'ar cuveni.

Maiestate! Candu e vorb'a de aplicarea Romanilor prin deregatorie, mai vertosu in posturi mai inalte, — nu potemu a nu observá cu tóta umilintia, cá contrarii prosperitatei nóstre natiunali si intereseloru nóstre vitali, chiaru si acei ce se afla in sferele si pusetiunile mai inalte, de comunu s'au dedatu a ne refusá dreptele nóstre pretinsiuni in acést'a privintia sub pretestulu, cumca n'avemu destui si destulu de calificati barbati pentru atari posturi; — deci, Maiestate, ascurandu-Te noi cu tóta reverinti'a cea mai adunca, cumca natiunea nóstra si pre la noi, ca in Transilvani'a si pre aiurea, are barbati destui in tóta privintia chiaru si pentru posturi mai inalte deplinu calificati, in sa fiendu noi din esperientia convinsi, cá judecat'a asupr'a barbatiloru nostri natiunali de comunu se influintiéza de patima natiunale spre cea mai mare dauna a nostra, si precumu credemu noi, si a tronului: cutediamu a Te rogá — in interesulu dreptatei si alu adeverului si alu prea inaltulu tronu alu M. Tale si alu natiunalitatei nóstre cei patimitorie — cu genunchii plecati, ca M. Ta candu se lucra despre aplicarea barbatiloru din sinulu nostru se nu Te multiamesci cu voturile si propusetiunile acelu organe, cari decandu sunt nu ni-au fostu favoritorie, ci se ai parintésca gratia a mai ascultá si alte organe de statu, dupa pusetiunea si compunerea loru desinteresate; éra mai cu séma se ai prea inalt'a indurare de a ascultá in atari casuri si pre ilustrii si renumitii nostri conducatori principali, precumu anumitu pre prea santitii nostri episcopi Dr. Dobr'a din Lugosiu si Procopiu Ivacicovicu din Aradu si pre fostulu consiliariu strordinariu imperiale Andrea de Mocioni domnulu de Foeni, cari barbati totdeun'a s'au destinsu prin cele mai stralucite virtuti si politice si patriotice si natiunali, si alu caroru de comunu cunoscutu caracteru e inaltiatu preste tóta patim'a si partialitatea.

In fine, Maiestate, incátu pentru cumplitele nedreptatiri si persecutiuni, ce ni se facu prin biserice si preste totu din partea ordinariateloru serbesci, ne rogamu cu genunchii plecati:

4. ca spre incetarea acestor'a se aibi M. Ta parintésca indurare, de a decide cátu mai curendu si mai favoraveru caus'a restaurandei nóstre metropolie ortodocse, pre carea incredutiuni nostri cu episcopii nostri in frunte inca anu in lun'a lui Marte au incredintiatu-o prea gratioseloru mani ale M. Tale; — éra incátu pentru anarchi'a ce domnesce pretotindenea in scólele nóstre poporali, se Te induri prea gratiosu M. Ta a dispune cátu mai curendu.

5. ca scólele nóstre populari numai-decátu se se scótia de sub administratiunea clerului, si se se supuna la o administratiune si directiune romana natiunale civile, carea se se organizeze amesuratu cerintiei timpului si cu ascultarea celoru mai de frunte capacitati natiunale ale nóstre — séu pre calea normeloru, ce custau pana la anulu 1849, séu a celoru ce se introdusesera de atunci incóce si custara cu prea inbucuratoriul resultatulu pana la anulu 1861.

Remanendu cu tóta plecatiunea cea mai profunda si mai omagiale s. c. l.

(Provediuta cu nenumerate subscrieri de posesori mari si mici, preoti si invetiatori, antisti comunali, advocati, notari, cetatiani, negociatori, tierani s. a. din comitatele Banatiane, Temisiu, Torontalu si Carasiu.)

Despre saditulu roseloru (rosariulu.)

Vine si timpul saditulu roseloru, a acestoru flóri minunate, ornamentulu gradiniloru, regin'a floriloru; decí credu a face servitiu unoru on. cetitori aratandu aci ceva despre saditulu loru.

Rugitiile sunt in dóua moduri nobilate, si adeca: oluite iérn'a si primavér'a in case calde, si oculate in decursulu verei in locu liberu. Cele dantaiu suntu prea plapande, dincontra ceste din urma suntu mai trainice, deci in tóta privintia mai recomandavere, pentru acésta deci numai despre aceste voi vorbí.

In privintia pamentulu rugitiile nu alegu multu, ele prosperéza in totu soiulu de pamentu de gradina. La sadire se póte mestecá cu gunoiu bine putredu. Pamentulu espusu iérn'a gerului, e bine a se aduná pe de-asupra si a se pune la radacini.

De la midiloculu lui Marte nainte primindu rugitiile comandate, trebue de locu desfacute, culcate a lungulu pe pamentu si acoperite asia de totu cu pamentu umedu, tienendu-se asia ca 2—3 dile, apoi se scotu, se retéza de nou cu unu cutitu bunu tóte radacinele, si asia se sadescu dar nu afundu. — Dupa sadire — partea nobila — se léga in musci, cari — cand suntu venturi uscate si nu e frigu, trebue tienuti umedi; — e bine si a face din lutu o muru-iéla (tina subtire) si cu acést'a a unge tóta tulpin'a. Aceste se facu pentru cá radacinile rugului incepu mai tarziu a trimite sucu nutritoriu tulpinei si corónei, de cátu radacinele pomiloru, si de multe ori se intempla — daca nu se face cum am aratatu — de pana cand incepu radacinele a trimite susu sucu, tulpini'a — séu numai partea nobila — se usca de venturile seci de primaver'a. In starea acést'a, inveliti, remanu pana ce suntu semne cá a inceputu a cresce, dar nici atunci se nu se departeze pana nu suntemu siguri cá suntu prinsu. — Udarea radacineloru — se intielege — cá se nu lipsésca.

In vér'a antaia dupa sadire nu e consultu a-i lasá se inflorezca, ci se se taie toti bobocii cari cum se arata; in se daca din curiositate am voi se vedemu ce soi u e, se se lase 1 multu 2 boboci spre in florire. Retienerea acést'a de la in florire se resplesce imbelsiugatu — in anii urmatori.

Aceste sunt pe scurtu ce am aflatu de lipsa a comunica de astada — si dorescu ca ostenelele on. cetitori se fie incoronate de placerile nevinovate, de cari subscriulu si pana-acum a avutu norocire a se impartasi.

N. Avramu.

D i v e r s e.

„**Hirotoniri.** S'au hirotonitu intru preotu Floriana nu Hajdeu, teologu absolutu, pentru parochi'a Hidisielu, langa Oradea-mare si Nestoru Porumbu, teol. absolutu, pentru capelani'a din Tulca, comitatulu Bihorului.

— **Bibliografia.** A aparutu de sub tipariu „*Religiunea crestina*“ cuprindiendu invetiaturi despre credinti'a si faptele bune crestinesci, pentru scolele elementare de ambe secse, de Ioanu Popea, profesorul la gimnasiulu romanu gr. or. din Brasiovu. Brasiovu. Tipografia lui Römer et. Kamner. 1878. Pretiulu ?

□ **Serviciulu solemnelu** pentru sufetele mortiloru, Sambata la 18 Februarie in Bucuresci, s'a celebratu dupa urmatorea programa: I. Inaltu Prea Santitulu Mitropolitu-Primatu, impreuna cu alti Prea Santiti arhieriei, va incepe serviciulu divin in Capel'a cimitirului Belu, la orele 10 ante-meridiane. II. Toti preotii din capitala vor severi pe la bisericile loru sant'a leturgie spre memori'a repausatoriloru din parochiile loru respective. III. La orele 11, toti preotii, ai caroru enoriasi inmormenteza in cimitiru Belu, voru fi adunati la biserica Sf. George-Nou, de unde vor porni pe josu pentru cimitirulu Belu, in ordinea urmatore: 1. O escorta de gendarmi; 2. Mai multe felinare si steguri bisericesni; 3. Corurile bisericesci; 4. Unu Prea Santitu arhieriu urmatu de toti preotii, cari mergu in rendu cate doi, imbracati in epatrahilu si s'ita. IV. In totu timpul procesiunei se vor trage clopotele de la tote bisericile din capitala. V. Dupa ce procesiunea va sosi in cimitiru, se va astepta terminarea serviciului, dupa care se va face in mijloculu cimitirului, parastasulu generalu pentru repausatii inmormentati acolo. Dupa acest'a preotii vor ceti moliftele, fie-care pe mormintele parochialiloru sei. VI. Dupa terminarea parastasului, Inaltu Prea Santitulu Mitropolit-Primatu se va duce la locul de alaturea, unde inmormenteza soldatii, spre a ceti unu trisaghionu pentru odihna sufletelor celoru cadiuti in resboiu. VII. Preotii, ai caroru enoriasi inmormenteza in cele-alte cimitire, dupa ce vor termina sant'a leturgie la bisericile loru, vor porni la cimitirile respective pentru a ceti moliftele pe morminte.

+ **Starea invetiamentului in comitatulu Bihoru.** Estragemu din „Observatoriulu“ urmatorele date triste asupra starei invetiamentului in Bihoru. „Comitatulu Biharei numera peste 1/2 millionu locuitori, 200 miluri □ din cari peste diumetate sunt romani. In capital'a acelu comitatu sunt doue episcopie, un'a romano-cath. si alt'a greco-cath., unu vicariatu greco-resar.-ortodocsu, gimnasia, seminariu, academia de drepturi, ér in Dobritinu, Roma reformatiloru, unu mare colegiu reformatu, unu gimnasiu romano-cath. si scola agronomica, in Beiusiu unu gimnasiu; cu tote aceste instructiunea masselor de poporu in acestu comitatu este chiar dupa informatiunile oficiale publicate de catre ministeriu asia de negrigita in catu acelu tienutu vastu clasificatu din punctulu de vedere alu culturii sale ocupa astadi numai alu 60-lea locu intre cele 72 de comitate ale Ungariei si Transilvaniei. Dupa datele statistice din 1874. comitatulu Biharei cu 555537 de sufete avea 73094 prunci oblegati a merge la scola; dara din toti aceia abea mergea ceva peste diumetate. Dupa datele din 1876. numerulu tenerimei scolastice in locu de a se inmulti, a mai scadiutu cu cate-va procente, asia catu judecandu dupa aceste date, apoi comitatulu Biharei a cadiutu mai diosu si de catu Maramuresiulu, care cu afacerile scolastice au statu mai inainte in cod'a tuturoru comitatelor. Districtulu haiduciloru, comitatele Szatmaru, Szabolcs, Békés (in care tote suntu forte multi romani) inca n'au fostu nici odata laudate pentru cultur'a poporului loru; dara chiaru acestor'a comitatulu Biharei era datoriu se le dee esemplu bunu. Totu din datele ministeriali ese ca in cei 3 ani din urma numerulu scololoru

pin comitatu in locu se creasca a mai scadiutu cu 77; era din platile docentiloru locuitorii au mai scaritu pe la mai multe scole o summa totala de 18532 fl. v. a. era alte venituri ale scololoru au scadiutu cu 15364 fl. v. a. — Din alte informatiuni particulari aflamu ca chiar in vre-o 7 comune din dominiulu episcopiei gr.-cath. nu existe de locu scole. Era sciutu si de mai inainte ca in multime de scole populare nu se afla nici macaru abecdarie pentru bietii copilasi, ca si cumu ne-amu afla in evulu mediu inainte de inventiunea tipariului. Totu din cifrele ministeriali aflamu, ca si in comitatulu Biharei mai multe mii de copii mergu fora o carte la scola, ca inse in anu 1876 numerulu scolatoru lipsiti de carticele se mai inmultise cu 6676. Daca nu este acest'a sandalu, apoi nu mai scimu ce definitiune se se dee acestui cuventu“.

)(**Balu romanu** s'a arangiatu la 16/28 Februarie a. c. in Temisiora, in folosulu scololoru locale. Balulu arangiatu, dupa cum ni se scrie, de unu comitetu, care, si mai cu sema zelulu si ingrigirea dloru: Georgiu Regepu, V. P. Seimanu, Merza, Davidu, Csanu si Abrudanu, l'a ridicatu in concurentia cu celea mai elegante baluri a saisonului.“

Anunciu! *)

Subscriulu, nascutu in Aradu, de natiune romanu gr. or. dupa ce mi-am completatu studiile in Pest'a, Vien'a si alte orasie insemnate, me recomendu in bunavointi'a on. publicu din Aradu si din provincia ca pictoru academi eu, si ca atare primescu ori ce lucru din cadrulu picturei artificiose, castele si palaturi, biserici si iconostasuri, precum si totu felulu de icone pentru prapori si baldachine bisericesci, si pentru flumurile deosebitelor reunioni, promitiendu, ca me voiu nisui a corespunde asteptariloru on. publicu prin lucru promptu, precisu si cu pretiu moderatu.

Dupa care me subscriu respectuosu

Mihaiu Sierbanu,
pictoru academi eu.

Concursu.

2—3.

In urmarea decisiunei consistoriali dtto 1. Noembre 1877. Nr. 333 scol. se deschide concursu pentru statiunea invetiatorésca la scol'a confesionale gr. or. rom. din *Giulvediu* comitatulu Torontalului, protopopiatulu Ciacovei, cu terminu de alegere pe *2 Apriliu vechiu a. c.*

Emolumentele sunt: 126 fl. v. a. 60 metri graú, 3 jugere pamentu aratoriu, 8 orgii de paie din cari are a se incaldi si scol'a; cartiru liberu cu gradina de 1/2 jugeru intravilanu.

Doritorii de a ocupá acestu postu suntu avisati a-si trimitte recursele instruate in sensulu stat. org. adresate comitetului parochialu din *Giulvediu*, domnului protopresbiteru tractualu Ioanu P. Seimanu, in Ciacova.

Se cere dela recurenti, pana la alegere a se infatiosia in atare serbatore ori duminica in s. biserica spre a-si areta desteritate in cantarile bisericesci, cari voru produce testimoniu de cualificatiune voru fi preferiti.

Giulvediu, in 11 Fauru 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu dlu Protopresbiteru tractualu.

*) Pentru celea cuprinse in acestu locu, redactiunea numai faaci cu legile de presa primesce responsabilitatea. *Red.*

3—3.

Pentru postulul invetiatorescu dela scol'a confesionala gr. or. romana din *Agadicu* protopresbiteratul Oravitiei, Comitatulu Carasiului, se publica prin acésta concursu pana in *19 fauru a. c.*

Emolumintele impreunate cu acestu postu suntu: 1) Salariulu anualu in bani 300 fl. v. a. 2) 4 orgii, de lemne in natura, 3) 2 jugere de pamentu aretoriu, 4) 1 jugeru de pamentu locu separatu estravilanu aretoriu, 5) 15 fl. pentru spesele scripturistice, 6) 10 fl. pentru conferentie, a 7) cuar-tiru liberu cu gradina pentru legumi.

Doritorii de a ocupá acestu postu au a-si trimitte recursorile instruate dupa statutulu organicu, si adresate comitetului parochialu catra D. Protopresbiteru Iacob Popoviciu in Oravitia — si de este in putintia a-se aretá si in comuna intru o dumineca séu serbatore.

Agadicu in 29. Ianuarie 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu D. Protopresbiteru districtualu.

3—3.

In urmare ordinatiunei Ven. consistoriu diecesanu de Nr. $\frac{30}{12}$ 1877. Nr. 500 scol. pentru statiunea invetiatoresca la scol'a confesionala romana din comun'a *Jabuc'a*, protopresbiteratul Versietiuului, cottulu Timisiului, se eserie concursu cu terminu pana in *19. Martiu a. c.* stilulu vechiu.

Emolumintele sunt: in bani gata 300 fl. v. a. pentru recuise de scrisu 6 fl. 4 orgii de lemne din care se se incaldiésca si scól'a, unu jugeru de pamentu din care diumetate e saditu viie si 10 fl. spes, pentru cercetarea conferintieloru.

Doritorii de a ocupá acésta statiune suntu avisati a-si tremite recursele adresate comitetului parochialu la reverendissimulu domnu Ioane Popoviciu protopresbiteru in Mercin'a per Varadia.

Jabuc'a, in 6. Februaru 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu Dlu protopresbiteru tractualu.

3—3.

Pentru ocuparea parochiei vacante *Bricheni-Colesci* se eserie concursu cu terminu pana la *26 februaru a. c.*

Emolumintele sunt: 1) din Bricheni dela 68 numere câte $\frac{1}{2}$ mesura cucurudiu si 40 fl. si stólele usuete.

2) din Colesti dela 60 numere câte $\frac{1}{2}$ mesura cucurudiu si stólele.

Pentru quartiru se va luá in arenda ceva casa acomodata in Bricheni.

Recurentii vor avea a-si tramite petitiunile sale pana la terminulu indicatu la acestu oficiu protopopescu,

Beiusiu, in 28 Ianuariu. 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Vasiliu Pappu**, prot. Beiusiu.

3—3.

Pentru parochia vacanta gr. or. din comun'a *Bradetu*, protopresbiteratul Mediatului, cottulu Bihorulul, cu carea e impreunatu si postulul de invetiatoriu se publica concursu, cu terminulu de alegere pe *9 Martie st. v. a. c.*

Emolumentele preotiesci suntu: Dela 90 de nre 58 fl. adeca câte 80 cr. dela unu nr. stólele dela inmormentari, cununii scl. satorite dupa usulu veteranu.

Emolumintele invetiatoresci suntu 80 fl. v. a. 4 cubule grâu si 4 cucuruзу, 8 orgii de lemne, 1 portie fenu si unu fiuru dela tóta cas'a.

Doritorii de a ocupá acésta parochia cu postulul invetiatorescu, suntu avisati a-si tramite recursele, instruite conformu statului org. la subscrisulu protopopu.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu concernentulu protopopu **Petru Sobau**.

3—3.

Pentru deplinirea postulului invetiatorescu dela scól'a confesionala gr. or. romana din comun'a *Giulvezu*, protopopiatulu Ciacovei, cottulu Torontalului se publica concursu pana in *26 februarie a. c. st. v.* Dotatiunea anuala se cuprinde din 126 fl. v. a. si 60 chible de grâu, 8 stangeni de paie din care are se se incaldiésca scól'a amesuratu, 3 lantie de aratura si cortelu liberu cu gradina de legumi.

Doritorii de a ocupá acestu postu au pana la terminulu prefiptu se-si indrepte petitiunile sale catra comitetulu parochialu, prin protopopulu tractualu, alaturandu tóte atestatele câte suntu prescise prin statutulu organicu, si presentanduse in person. in comuna in vreo dumineca pentru a-si arată desteritatea in cantarile bisericesci.

Giulvezu, 1 februaru 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu pré on. prot. **Ioan P. Seimanu**.

3—3.

Pentru ocuparea vacantei parochii gr. or. din comun'a *Pestere* protop. Caransebesiului se publica prin acésta concursu cu terminu de *6 septemani dela 1-a publicare*.

Emolumintele sunt: Birulu dela 119 case câte 15 oche in cucuruзу sfermatu séu 1 fl. de casa, stol'a indatinata, unu iugeru de pamentu intravilanu saditu cu pomi roditori, si una sesia de pamentu aratoriu si fenatiu.

Cei ce dorescu a competá la postulul acésta, vor avea se trimite petitiunile instruite conformu stat. org. si dispuseciunilor ven. Consistoriu din 29 Decembre 1875. Nr. 858. bis. la subscrisulu, in sa adresate catra Sinodulu par. din Pestere.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu **Nicolau Andreeviciu**, protopr.

3—3.

Pentru statiunea invetiatoresca gr. or. din comun'a *Repsigu* in inspectoratul Ienopoliei-Borosineu, comitatulu Aradului, se publica concursu cu terminulu de alegere pe *9 Martie a. c. st. v.*

Salariulu anualu 146 fl. v. a. — 7 cubule de grâu, 7 cubule de cucuruзу, 12 orgii de lemne din care este a se incaldi si scól'a — 14 magi de fenu — 2 mesuri de mazere — fasole. quartiru liberu cu gradina pentru sematuru.

Recurentii au se produca testimoniu despre absolvirea preparandiei, — de cualificatiune, si atestatu de moralitate, éra recursele adresandule comitetului parochialu, le voru trimite in Borosineu pana la 2 Martie a. c. st. v.

NB. Fiindu-cá la numit'a statiune de presentu este invetiatoriu substituitu, la casu de n'ar fi alesu, i-se acorda din partea comitetului parochialu jumatare din salariulu anualu pana respectivulu substituitu si-va castigá alta statiune.

Repsigu, 31 Ianuariu 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine **Nicolau Beldea**, insp. scol.